

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

شماره چاپ ۱۲۳۲

شماره ثبت ۵۱۶

دوره دهم - سال سوم

تاریخ چاپ ۱۳۹۷/۱۰/۳

یک فوریتی

طرح الحاق موادی به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی
(تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، در خصوص اهانت به
ادیان و مذاهب قانونی و اقوام ایرانی

کمیسیون‌های ارجاعی

اصلی: قضائی و حقوقی

فرعی: فرهنگی

معاونت قوانین

باسمه تعالی

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

احتراماً طرح ذیل که به امضای ۸۲ نفر از نمایندگان رسیده است، جهت طی مراحل قانونی تقدیم می‌شود.

مقدمه (دلایل توجیهی):

از خلأهای قانونی موجود، فقدان جرم‌انگاری در خصوص اهانت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام در کشور است. این در حالی است که برای اهانت به اشخاص قوانین روشنی وجود دارد. در قانون مجازات اسلامی، فصل بیست و هفتم به موضوع افتراء و توهین و هتک حرمت اختصاص یافته و ذیل عنوان یادشده آمده است: «هر کس به وسیله اوراق چاپی یا خطی یا به وسیله دیگری به کسی امری را صریحاً نسبت دهد و یا آنها را منتشر نماید که مطابق قانون آن امر، جرم محسوب می‌شود و نتواند صحت آن اسناد را ثابت نماید، جز در مواردی که موجب حد است، به یک ماه تا یک سال حبس و تا (۷۴) ضربه شلاق یا یکی از آنها حسب مورد محکوم خواهد شد.» در تبصره آن آمده است:

«در مواردی که نشر آن اشاعه فحشا محسوب گردد، هر چند بتواند صحت اسناد را ثابت نماید، مرتکب به مجازات مذکور محکوم خواهد شد.» در مواد بعدی ابعاد دیگری از اهانت، هجو و تخریب توضیح داده شده و جرائم سنگین‌تری تا سه سال حبس و یا تا (۷۴) ضربه شلاق پیش‌بینی گردیده است. در فصل دیگر قانون مجازات اسلامی نیز طی موادی، توهین به افراد، مقامات و کارکنان دولت جرم‌انگاری شده و مجازات‌های حبس، شلاق و جریمه نقدی پیش‌بینی گردیده است. اما در مورد اهانت به ادیان، مذاهب و اقوام چنین مقرراتی

وجود ندارد. از استدلال‌های محکم بر ضرورت تصویب احکام قانونی برای حل مشکل این حلقه مفقوده، استدلال از طریق اولویت است. با توجه به این که در مورد اهانت به اشخاص با شدت برخورد می‌شود، به طریق اولی، اهانت به جمع‌های وسیع‌تری از آنان که مخاطرات اجتماعی، فرهنگی و امنیتی به مراتب بیشتری به دنبال دارد واجد اهمیتی فزون‌تر خواهد بود.

در این طرح جهت جرم‌انگاری توهین به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام، احکامی در قالب الحاق یک فصل به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، پیش‌بینی شده است تا با توجه به مسائلی که اخیراً و در مناطقی از کشور به وجود آمده است و با توجه به نیاز فوری جامعه و اولویت آن نسبت به بسیاری از موضوعات مطروحه در مجلس و حتی ضرورت بازدارندگی و جلوگیری از وقوع خسارت‌های جبران‌ناپذیر، در اولین فرصت به انجام برسد.

لذا طرح ذیل با قید یک فوریت تقدیم مجلس شورای اسلامی

می‌شود:

فرهنگی - قاضی پور - محمودزاده - حسن نژاد - علی رضاییگی -
یارمحمدی - دهمرده - شیویاری - محجوب - عبدالکریم حسین زاده -
پارسائی - ابوترابی - خادم - رضا کریمی - بهادری - شریف پور -
ابرامیان - اختیاری کسنویه یزد - ساعی - علیرضا رحیمی - کرد -
محمد اسماعیل سعیدی - عبدالهی - خالقی - وحدتی هلان - سیداحسن علوی -
رحیمی جهان‌آبادی - شریفی - بت‌کلیا - علی اکبر کریمی - محمدرضا نجفی -
همتی - وکیلی - علی محمد مرادی - سعادت - بنایی - هاشمی تختی نژاد -
حسن پورپیگلری - نیکزادی پناه - نوری - آزادی خواه - لاهوتی -
اصغر سلیمی - کاتب - علی قربانی - عبدالرضا عزیزی - فلاحتی -
تابش - بختیار گلپایگانی - مسعود رضایی - محمدابراهیم رضایی -
کولیوند - بدری - سیداحسان قاضی زاده هاشمی - کوسه غراوی -

نورقلی پور - نگهبان سلامی - بنیادی - حسینعلی شهریاری -
موسوی بیوکی - احمدی لاشکی - علی جانی زمانی -
جعفرزاده ایمن آبادی - بابائی صالح - شیران خراسانی - اسماعیلی -
شرفی - کیانپور - حیدری - سروش - درازهی - امینی فرد - ایران نژاد -
کواکیان - خاتمی - مطهری - خضری - حضرت پور طلائی - کامران -
نادری - دامادی - هزار جریبی

عنوان طرح:

الحاق موادی به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، در خصوص اهانت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام ایرانی

ماده واحده - یک فصل مشتمل بر مواد (۷۲۹) تا (۷۳۴) به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) به شرح زیر الحاق می‌شود:

فصل بیست و نهم - توهین به ادیان و مذاهب قانونی، فرهنگ، زبان و آداب و رسوم مشروع قومیت‌ها

ماده ۷۲۹ - هرکس علناً نسبت به ادیان و مذاهب قانونی و مقدسات مسلم آنها، اقوام ایرانی و فرهنگ، زبان و آداب و رسوم مشروع و قانونی آنها توهین نماید، حسب مورد به سه ماه تا سه سال حبس محکوم می‌شود.

تبصره - ارائه مباحث علمی در نفی یا اثبات حقانیت هر کدام از موارد مذکور و طرح مباحث و مستندات تاریخی، توهین تلقی نمی‌شود.

ماده ۷۳۰ - در صورت انتشار تصویر یا مطالب اهانت آمیز موضوع ماده (۷۲۹) این قانون در رسانه‌های مکتوب، علاوه بر مدیر مسؤول، در مورد طراح، تهیه‌کننده و برنامه‌ریزان آن نیز مطابق ماده مذکور عمل می‌شود. در

صورت احراز سوءنیت و تبانی برای اخلال در امنیت عمومی کشور، حسب مورد به مجازات‌های مندرج در ماده (۴۹۸) این قانون محکوم می‌گردند.

ماده ۷۳۱- در صورت انجام سخنرانی عمومی و یا انتشار مضامین اهانت‌آمیز در اماکن و یا رسانه‌های صوتی و یا صوتی-تصویری زیرمجموعه‌های دستگاههای اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری، ضمن عذرخواهی و جبران توسط بالاترین مقام همان سازمان، آمران، مسؤولان ذی‌ربط، مجری در صورت دخالت در مضمون، شرکت‌کننده در برنامه زنده، حسب مورد این قانون به انفصال از خدمت در دستگاه دولتی یا عمومی غیردولتی، از یک تا سه سال محکوم می‌شوند. چنانچه آثار ناشی از فعل نامبردگان، به تشخیص وزارت اطلاعات، موجب اخلال در نظم عمومی و امنیت کشور یا تحریک احساسات نژادی یا مذهبی شود، حسب مورد به مجازات مذکور در ماده (۴۹۸) این قانون نیز محکوم می‌شوند.

ماده ۷۳۲- نویسنده و ناشر جزوات و کتبی که در بردارنده مضامین اهانت‌آمیز و تمسخر موارد موضوع این قانون باشد و یا بیانیه و اعلامیه‌ای که در این مضمون منتشر شود، حسب مورد به مجازات‌های مندرج در این مواد و یا ماده (۴۹۸) این قانون محکوم می‌شوند.

ماده ۷۳۳- هر کس به وسیله انتشار عکس، کاریکاتور، نوار صوتی، مکتوبات و سایر پدیده‌های نرم‌افزاری در سایت، وبلاگ، پیام‌رسان و نظایر آن در فضاها، الکترونیکی، مجازی و رایانه‌ای مرتکب عملی شود که متضمن توهین یا هتک حرمت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام ایرانی شود، حسب مورد به مجازات‌های مندرج در این مواد و یا ماده (۴۹۸) این قانون محکوم می‌شود.

ماده ۷۳۴- استفاده از نقشهای موهون و تحقیرآمیز نسبت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام موجود در کشور در فیلمهای سینمایی، سریال‌ها و نمایش‌ها ممنوع است. دستگاههای اجرایی مربوط موظف به نظارت و انعکاس تخلفات به مرجع قضائی می‌باشند. اجازه‌دهنده، سناریونویس، تهیه‌کننده و کارگردان و سایر عوامل مؤثر حسب مورد به مجازات مندرج در مواد این فصل و یا ماده (۴۹۸) این قانون محکوم می‌شوند.

هیأت‌رئسه محترم مجلس شورای اسلامی

احتراماً، در اجرای آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی و ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ نظر معاونت قوانین در مورد طرح الحاق موادی به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، در خصوص اهانت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام ایرانی تقدیم می‌شود.

معاون قوانین

نظر اداره کل تدوین قوانین

معاون محترم قوانین

احتراماً در اجرای بندهای (۲) و (۴) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ نظر این اداره کل به شرح زیر تقدیم می‌شود:

۱- سابقه تقدیم:

ماده ۱۳۰ - قبلاً تقدیم نشده است.

- قبلاً در جلسه علنی شماره مورخ تقدیم و در تاریخ مجلس / کمیسیون (موضوع اصل ۸۵ قانون اساسی) رد شده و اینک:

با تغییر اساسی با تقاضای کتبی ۵۰ نفر از نمایندگان (مشروط به تصویب مجلس)

پیش از انقضاء شش ماه بدون تغییر اساسی

با انقضاء شش ماه با تقاضای کتبی کمتر از ۵۰ نفر از نمایندگان

مجدداً قابل پیشنهاد به مجلس می‌باشد.

نمی‌باشد.

۲- در اجرای بند (۲) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور:

رعایت شده است.

در طرح تقدیمی آیین‌نگارش قانونی و ویرایش ادبی رعایت شده است. (با اعمال نظر کارشناسی)

رعایت نشده است، دلایل مغایرت به ضمیمه تقدیم می‌شود.

۳- از نظر آیین‌نامه داخلی مجلس (شکلی):

الف- ماده ۱۲۷-

اول- حداقل امضاء لازم (۱۵ نفر) دارد ندارد

دوم- موضوع و عنوان مشخص دارد ندارد

سوم- دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد در مقدمه دارد ندارد

چهارم- موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان دارد ندارد

ب- ماده ۱۳۸- طرح تقدیمی دارای یک موضوع است و پیشنهاد آن به عنوان ماده واحده مواد متعدد مواجه با ایراد نمی‌باشد.

بیش از یک موضوع می‌باشد.

۴- در اجرای بند (۴) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵:

اول: از نظر قانون اساسی؛

طرح تقدیمی با قانون اساسی بطور کلی مغایرت ندارد.

■ دارد، اصل / اصول مغایر و دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

دوم: از نظر سیاست های کلی نظام و سند چشم انداز؛

طرح تقدیمی با سیاست های کلی نظام و سند چشم انداز مغایرت ندارد.

■ دارد، دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

سوم: از نظر قانون برنامه؛

طرح تقدیمی با قانون برنامه مغایرت ندارد.

دارد، دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

چهارم: از نظر آیین نامه داخلی مجلس (ماهوی)؛

الف- طرح تقدیمی با قانون آیین نامه داخلی مجلس مغایرت ندارد.

دارد، دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

ب- ماده ۱۴۰- رعایت اصل هفتاد و پنجم قانون اساسی شده است.

نشده است، دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

ج- ماده ۱۸۱- موجب اصلاح یا تغییر برنامه مصوب نمی شود و نیاز به $\frac{2}{3}$ رأی نمایندگان ندارد.

می شود $\frac{3}{4}$ دارد.

تعداد دو برگ اظهار نظر به ضمیمه تقدیم می شود.

مدیر کل تدوین قوانین

۵- طرح تقدیمی از حیث پیشگیری از وقوع جرم با بند (۵) اصل (۱۵۶) قانون اساسی مغایرت ندارد.
 دارد.

معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه

ضمیمه نظر اداره کل تدوین قوانین

بیان مستندات و دلایل مغایرت:

۱- عنوان برخلاف اصل ایجاز انتخاب شده است پیشنهاد می‌شود به شرح زیر مطرح گردد:

«طرح الحاق یک فصل به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات)»

۲- با توجه به تصویب ماده (۱۴) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ عبارت «تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده» در عنوان و متن ماده واحده باید به «تعزیرات» اصلاح گردد.

۳- در شرایط حاضر کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی دارای (۲۹) فصل است. بنابراین الحاق یک فصل با مفاد پیشنهادی به عنوان فصل (۲۹) واجد ایراد است و باید به (۳۰) اصلاح شود.

۴- به منظور رعایت قواعد تنقیحی و ارتباط موضوعی طرح مزبور با فصل دوم کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) پیشنهاد می‌شود مواد الحاقی طرح به عنوان مواد مکرر به مواد (۵۱۳) تا (۵۱۵) تعزیرات الحاقی یا به عنوان فصل سوم ذیل همان مواد درج شود. همچنین پیشنهاد دیگر این است که با توجه به نسخ مواد (۷۲۶) تا (۷۲۸) کتاب پنجم از شماره این مواد استفاده شده و کلیه مفاد طرح تقدیمی در قالب سه ماده با شماره مواد یاد شده مطرح گردد.

۵- الحاق مواد پیشنهادی از شماره (۷۲۹) صحیح نیست زیرا قانون یاد شده دارای ماده معتبری با این شماره است.

۶- عبارت «مقدسات مسلم آنها» مذکور در ماده (۷۲۹) طرح، عام و مبهم است. برای جلوگیری از ایراد اصل قانونی بودن جرم و مجازات و حفظ آزادی‌های افراد پیشنهاد می‌شود مصادیق مقدسات در هر یک از مذاهب موضوع اصل دوازدهم قانون اساسی به طور دقیق احصاء و تعیین شود در غیر این صورت، با مفاد اصل هفتاد و سوم (۷۳)

- قانون اساسی مغایرت پیدا می کند و مورد ایراد شورای نگهبان واقع می شود.
- ۷- در ماده (۷۳۱) الحاقی، تشخیص وزارت اطلاعات، ملاک جرم شناختن موضوع اتهام قرار گرفته است در حالی که احراز وصف اتهامی در اختیار دادگاه است بنابراین بهتر است وزارت اطلاعات به جای مرجع تشخیص بودن عمل مجرمانه به عنوان شاکی در نظر گرفته شود.
- ۸- استعمال واژگان بیگانه «کاریکاتور، سایت، وبلاگ، الکترونیک» در ماده (۷۳۳) و «سناریونویس» در ماده (۷۳۴) الحاقی، مغایر با اصل پانزدهم (۱۵) قانون اساسی است.
- ۹- ارجاع به ماده (۴۹۸) قانون در کلیه مواد الحاقی مغایر ادبیات تقنینی است. پیشنهاد می شود در یک ماده مجزا، مجازات مدنظر پیش بینی شود.
- ۱۰- مجازات حبس مذکور در طرح با بند (۶۴) سیاست های کلی برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۳۹۴/۴/۹ و بند (۱۴) سیاست های کلی قضائی ابلاغی مورخ ۱۳۸۱/۷/۲۸ که بر کاهش مجازات زندان تأکید دارد، مغایر است.

نظر اداره کل اسناد و تنقیح قوانین

معاون محترم قوانین

احتراماً در اجرای بندهای (۱) و (۳) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ نظر این اداره کل به شرح زیر تقدیم می شود:

۱- در اجرای بند (۱):

الف- درخصوص طرح تقدیمی قوانین متعارض وجود ندارد. وجود دارد که به شرح ضمیمه تقدیم می شود.

ب- درخصوص طرح تقدیمی قوانین مرتبط وجود ندارد. وجود دارد که به شرح ضمیمه تقدیم می شود.

۲- در اجرای بند (۳):

با عنایت به بررسی های به عمل آمده قانونگذاری در این موضوع لازم است. لازم نیست.

تعداد نه برگ سوابق قانونی و نظر اداره کل به ضمیمه تقدیم می شود.

مدیر کل اسناد و تنقیح قوانین

ضمیمه نظر اداره کل اسناد و تنقیح قوانین نظر اداره کل به انضمام سوابق قانونی

الف- نظر اداره کل

۱- آن قسمت از ماده (۷۲۹) طرح مذکور که برای توهین به مقدسات ادیان، مجازات تعزیری در نظر گرفته است در ماده (۵۱۳) در بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی پیش‌بینی شده است از این جهت، این ماده از جهت تعیین مجازات تعزیری در تعارض با ماده (۵۱۳) قانون مجازات اسلامی است که برای اهانت به مقدسات اسلام اگر مشمول حکم سب‌النبی نشود، حبس از یک تا پنج سال در نظر گرفته است و در هر صورت، این عنوان مجرمانه در قانون مجازات اسلامی پیش‌بینی و برای آن مجازات در نظر گرفته شده است و پیشنهاد می‌گردد برای رفع تعرض اهانت به مقدسات اسلام با توجه ماده (۵۱۳) قانون مجازات اسلامی از ماده (۷۲۹) طرح حذف گردد.

۲- ماده (۷۳۰) طرح در مورد انتشار تصویر یا مطالب اهانت‌آمیز در رسانه‌های مکتوب در ماده (۶۹۷) قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات های بازدارنده) پیش‌بینی شده است که به موجب آن: «هر کس بوسیله اوراق چاپی یا خطی یا بوسیله درج در روزنامه و جرائد یا نطق در مجامع یا به هر وسیله دیگر به کسی امری را صریحاً نسبت دهد یا آن‌ها را منتشر نماید که مطابق قانون آن امر جرم محسوب می‌شود و نتواند صحت آن اسناد را ثابت نماید جز در مواردی که موجب حد است به یک‌ماه تا یک‌سال حبس و تا (۷۴) ضربه شلاق و یا یکی از آنها حسب مورد محکوم خواهد شد.» بر این اساس، مجازات انتشار امری که موجب توهین و... است که جرم محسوب می‌شود در قانون مذکور تعیین شده است که ماده (۷۳۰) طرح از حیث میزان مجازات حبس، مغایر با ماده (۶۹۷) قانون مجازات اسلامی است.

۳- تعیین مجازات حبس در مواد مختلف طرح، مغایر با بند (۱۴) سیاست‌های کلی قضایی ابلاغی ۱۳۸۱/۷/۲۸ مبنی بر کاهش استفاده از مجازات زندان و نیز بند (۶۴) سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه مصوب ۱۳۹۴/۴/۹ است.

۴- با توجه به اینکه ممنوعیت هرگونه تبعیض بر مبنای نژاد، رنگ، جنس، زبان، دین یا قومیت به موجب اصول متعدد قانون اساسی از جمله اصل دوازدهم، سیزدهم و نوزدهم و نیز به موجب سایر قوانین مانند قانون مطبوعات و یا قراردادهای بین‌المللی پیش‌بینی شده است طرح اینگونه جرم‌انگاری‌های پیاپی از نظر حقوقی صحیح نیست ضمن اینکه

بسیاری از احکام مذکور در طرح در قانون مجازات اسلامی (از جمله اهانت به مقدسات و یا توهین و افترا) پیش‌بینی شده‌است. و از طرف دیگر در مواردی که در این طرح برای ارتکاب عملی مجازات تعیین شده تعریف دقیق و قانونی از آن بعمل نیامده است و همچنین در سایر موارد نیز لازم است به جای جرم‌انگاری‌های متعدد در قوانین، به ضرورت فرهنگ‌سازی تکلیف شود و سعی در افزایش آموزش و آگاهی عمومی در این زمینه گردد. بنابراین طرح مذکور با متن فعلی ضروری به نظر نمی‌رسد.

۵- در طرح مذکور، اصول و قواعد تنقیح قوانین از حیث نحوه اعمال الحاقات به قانون رعایت نشده‌است و باید به صورت ماده (۱) تا (۶) تنظیم گردد و سپس در ابتدای هر ماده به بیان مواد الحاقی پردازد.

۶- با توجه به اینکه (فصل بیست و نهم)، سابقاً در قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) تحت عنوان «جرایم ناشی از تخلفات رانندگی» پیش‌بینی شده است الحاق مواد مذکور در طرح به عنوان (فصل بیست و نهم) صحیح نیست.

۷- همچنین با توجه به اینکه فصل جرایم رایانه‌ای به موجب قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸/۳/۵ به ادامه بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی به عنوان مواد (۷۲۹) تا (۷۸۲) الحاق گردیده است (لازم به ذکر است که مواد ۷۵۶ تا ۷۷۹ بعداً به موجب ماده (۶۹۸) قانون آیین دادرسی کیفری نسخ صریح شده است). لذا طرح مذکور نمی‌تواند به عنوان مواد (۷۲۹) تا (۷۳۴) به قانون مجازات اسلامی الحاق گردد و نیز با توجه به ارتباط موضوعی به فصل دوم قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) در مورد اهانت به مقدسات مذهبی در صورت لزوم بایستی به این فصل الحاق گردد.

۸- با توجه به اینکه سابقاً طرحی با عنوان «مبارزه با تبعیض نژادی، تنفر قومی و مذهبی» با همین مضمون ارائه گردیده است پیشنهاد می‌گردد در صورت لزوم، این دو طرح با توجه به مشابهت موضوعی با یکدیگر ترکیب شوند.

۹- عبارت «مقدسات مسلم ادیان و مذاهب قانونی» مندرج در ماده (۷۲۹) طرح، مبهم بوده و نیازمند تعریف دقیق قانونی می‌باشد. همچنین عبارات «فرهنگ و آداب و رسوم مشروع و قانونی» صحیح نیست زیرا اصولاً فرهنگ و آداب و رسوم، در قانون تعریف نشده‌اند و چون فرهنگ و آداب و رسوم، فاقد مصادیق مشخص قانونی می‌باشند جرم‌انگاری اهانت به آنها فاقد توجیه قانونی است و راه را برای برخورد متفاوت و سلیقه‌ای با این جرم را برای دادگاهها باز می‌گذارد.

۱۰- به موجب اصول دوازدهم و سیزدهم قانون اساسی، مذاهب اسلامی و اقلیت‌های دینی در انجام مراسم خود آزادند و نیز به موجب اصل نوزدهم مردم ایران از هر قوم و

قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود و نیز ممنوعیت هرگونه تبعیض در قراردادهایی که ایران به آن پیوسته است صراحتاً پیش بینی شده است اینگونه جرم انگاری کلی و پیاپی در مواد مختلف طرح مذکور صحیح نیست.

۱۱- در ماده (۷۳۰) طرح، جرم تبانی برای اخلال در امنیت کشور به صورت مستقل در ماده (۶۱۰) قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات های بازدارنده) پیش بینی شده است و برای آن مجازات دو تا پنج سال حبس در نظر گرفته شده است و این موضوع ارتباطی به ماده (۴۹۸) قانون مجازات اسلامی ندارد. این ماده ذیل فصل جرایم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور بیان شده و در مورد تشکیل یا اداره دسته، جمعیت و... با هدف برهم زدن امنیت کشور است که در صورت محارب شناخته نشدن مرتکب، حبس از دو تا ده سال در نظر گرفته شده است و در نظر گرفتن مجازات نسبتاً شدید مذکور در ماده (۴۹۸) در مورد جرم انتشار تصویر یا مطالب اهانت آمیز برخلاف اصل تناسب جرم و مجازات می باشد و این استناد به ماده (۴۹۸) در مواد مختلف طرح تکرار شده است.

۱۲- قسمت اخیر ماده (۷۳۰) طرح که بیان می دارد: «حسب مورد به مجازات های مندرج در ماده (۴۹۸) این قانون محکوم می شود» استفاده از واژه مجازات ها به صورت جمع نیز اشکال عدم تناسب جرم و مجازات را دو چندان می نماید زیرا براساس ماده مذکور مجازات جرم تشکیل یا اداره دسته، جمعیت و... با هدف برهم زدن امنیت کشور حسب مورد می تواند حسب مورد از باب حد محاربه و موضوع ماده (۲۸۲) قانون مجازات اسلامی باشد و یا در غیر اینصورت حسب تعزیری دو تا ده سال است. با توجه به قید محکومیت حسب مورد به مجازات های مندرج در ماده ۴۹۸ در قسمت اخیر ماده (۷۳۰) به این معنی است که طراحان محترم حتی تا مرحله مجازات اعدام و حد محاربه برای این جرم پیش رفته است که همانگونه که بیان شد مغایر با اصل تناسب جرم و مجازات است.

۱۳- در ماده (۷۳۱) طرح، به کار بردن واژه « مضامین»، مواردی را که در رسانه های صوتی و یا صوتی- تصویری منتشر می شود در بر نمی گیرد و صحیح نیست. بنابراین پیشنهاد می گردد به تبعیت از قانون جرایم رایانه ای، واژه «محتویات» جایگزین گردد که اعم از تصویر، صوت یا متن است.

۱۴- در ماده (۷۳۱) طرح، از عبارت جبران خسارت به طور کامل استفاده شود.

۱۵- در ماده (۷۳۱) طرح، تعیین مجازات برای «شرکت کننده در برنامه زنده» که دخالتی در محتوای سخنرانی عمومی ندارد صحیح نیست و فاقد توجیه است.

۱۶- در ماده (۷۳۱) طرح، مرجع احراز جرم بودن عمل ارتكابی و اینکه فعل مذکور موجب اخلال در نظم عمومی و امنیت کشور یا تحریک احساسات می‌شود دادگاه است و این موضوع در صلاحیت وزارت اطلاعات نیست.

۱۷- پیشنهاد می‌گردد در ماده (۷۳۱) طرح از عبارت تحریک احساسات به صورت عام استفاده شود تا همه مصادیق آن اعم از قومی، نژادی یا مذهبی را دربرگیرد.

۱۸- ماده (۷۳۲) و (۷۳۰) طرح، هر دو در مورد انتشار مضامین اهانت آمیز به صورت مکتوب است و تکراری است.

۱۹- مواد (۷۳۲) و (۷۳۳) و (۷۳۴) طرح که برای مرتکب حسب مورد محکومیت به مجازات‌های مندرج در این مواد یا ماده (۴۹۸) قانون مجازات اسلامی در نظر گرفته برخلاف اصل قانونی بودن جرم و مجازات است و صحیح نیست زیرا این دو مورد از مجازات‌ها با یکدیگر متفاوت است و به نظر می‌رسد منظور طراحان این است که در فرضی که موجب اخلال در نظم و امنیت عمومی کشور است به مجازات ماده (۴۹۸) محکوم می‌شود که باید در این دو ماده به این قید اشاره گردد و همانطور که در بند (۷) گزارش بیان شد در نظر گرفتن مجازات نسبتاً شدید مذکور در ماده (۴۹۸) مغایر با اصل تناسب جرم و مجازات است.

۲۰- با توجه به «متفاوت بودن مجازات‌های مواد مختلف طرح» به جهت رعایت اصل قانونی بودن جرم و مجازات بایستی مجازات مورد نظر در هر ماده به صورت دقیق مشخص گردد و ذکر عبارت محکومیت به مجازات‌های مندرج در مواد به صورت کلی و نامشخص صحیح نیست.

۲۱- با توجه به اینکه مضمون تمامی مواد طرح یکسان است نیازی به طرح مواد جداگانه نمی‌باشد و به نظر می‌رسد با توجه به عام بودن ماده (۷۲۹) طرح در مورد توهین به ادیان و مذاهب قانونی و مقدسات و... همه موارد دیگر را نیز در بر می‌گیرد.

۲۲- همانطور که بیان شد اینگونه جرم‌انگاری‌های مکرر در مواد مختلف طرح، در عمل فاقد بازدارندگی است و این موضوع بیش از همه، نیازمند افزایش آموزش و آگاهی عمومی در این زمینه است.

ب- سوابق قانونی

**جدول سوابق قانونی طرح الحاق موادی به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی
(تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)**

ردیف	عنوان	تاریخ تصویب	مواد
۱	قانون اساسی		اصول ۱۵ و ۱۹
۲	کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) با اصلاحات و الحاقات بعدی	۱۳۷۵/۳/۲	۵۱۴ - ۵۱۳ - ۴۹۸ - ۶۰۹ - ۶۰۸ - ۵۱۷ - ۷۲۹ - ۷۰۰ - ۶۹۷
۳	قانون استفساریه نسبت به کلمه اهانت، توهین و یا هتک حرمت مندرج در مقررات جزایی مواد (۵۱۳)، (۵۱۴)، (۶۰۸)، (۶۰۹) قانون مجازات اسلامی و بندهای (۷) و (۸) ماده (۶) و مواد (۲۶) و (۲۷) قانون مطبوعات	۱۳۷۹/۱۰/۴	ماده واحده
۴	قانون مطبوعات با اصلاحات و الحاقات بعدی	۱۳۶۴/۱۲/۲۲	۲۷ - ۲۶ - ۶
۵	قانون مدیریت خدمات کشوری با اصلاحات و الحاقات بعدی	۱۳۸۶/۷/۸	(۵)

اصل پانزدهم قانون اساسی

زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد ولی استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است.

اصل نوزدهم قانون اساسی

مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود.

کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)

مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی

فصل بیست و هفتم - در افتراء و توهین و هتک حرمت ماده ۶۹۷ - هر کس به وسیله اوراق چاپی یا خطی یا به وسیله درج در روزنامه و جرائد یا نطق در مجامع یا به هر وسیله دیگر به کسی امری را صریحاً نسبت دهد یا آنها را منتشر نماید که مطابق قانون آن امر جرم محسوب می‌شود و نتواند صحت آن اسناد را ثابت نماید جز در مواردی که موجب حد است به یک ماه تا یک سال حبس و تا (۷۴)

ضربه شلاق و یا یکی از آنها حسب مورد محکوم خواهد شد.
تبصره - در مواردی که نشر آن امر اشاعه فحشا محسوب گردد هر چند بتواند صحت اسناد را ثابت نماید مرتکب به مجازات مذکور محکوم خواهد شد.

ماده ۶۹۸ - هر کس به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی به وسیله نامه یا شکواییه یا مراسلات یا عرایض یا گزارش یا توزیع هر گونه اوراق چاپی یا خطی یا امضاء یا بدون امضاء اکاذیبی را اظهار نماید یا با همان مقاصد اعمالی را برخلاف حقیقت رأساً یا به عنوان نقل قول به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقامات رسمی تصریحاً یا تلویحاً نسبت دهد اعم از اینکه از طریق مزبور به نحوی از انحاء ضرر مادی یا معنوی به غیر وارد شود یا نه علاوه بر اعاده حیثیت در صورت امکان، باید به حبس از دو ماه تا دو سال و یا شلاق تا (۷۴) ضربه محکوم شود.

ماده ۶۹۹ - هر کس عالماً عامداً به قصد متهم نمودن دیگری آلات و ادوات جرم یا اشیایی را که یافت شدن آن در تصرف یک نفر موجب اتهام اومی گردد بدون اطلاع آن شخص در منزل یا محل کسب یا جیب یا اشیایی که متعلق به او است بگذارد یا مخفی کند یا به نحوی متعلق به او قلمداد نماید و در اثر این عمل شخص مزبور تعقیب گردد، پس از صدور قرار منع تعقیب و یا اعلام برائت قطعی آن شخص، مرتکب به حبس از شش ماه تا سه سال و یا تا (۷۴) ضربه شلاق محکوم می‌شود.

ماده ۷۰۰ - هر کس با نظم یا نثر یا به صورت کتبی یا شفاهی کسی را هجو کند و یا هجویه را منتشر نماید به حبس از یک تا شش ماه محکوم می‌شود.

ماده ۵۱۷ - هر کس علناً نسبت به رئیس کشور خارجی یا نماینده سیاسی آن که در قلمرو خاک ایران وارد شده است توهین نماید به یک تا سه ماه حبس محکوم می‌شود مشروط به اینکه در آن کشور نیز در مورد مذکور نسبت به ایران معامله متقابل بشود.

تبصره - اعمال مواد این فصل منوط به تقاضای دولت مربوطه یا نماینده سیاسی آن دولت یا مطالبه مجنی‌علیه یا ولی او است و در صورت استرداد تقاضا تعقیب جزایی نیز موقوف خواهد شد.

ماده ۶۰۸ - توهین به افراد از قبیل فحاشی و استعمال الفاظ رکیک چنانچه موجب حد قذف نباشد به مجازات شلاق تا (۷۴) ضربه و یا پنجاه هزار تا یک میلیون ریال جزای نقدی خواهد بود.

ماده ۶۰۹ - هر کس با توجه به سمت، یکی از رؤسای سه قوه یا معاونان رئیس جمهوری یا وزرا یا یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی یا نمایندگان مجلس خبرگان یا اعضای شورای نگهبان یا قضات یا اعضای دیوان محاسبات یا کارکنان وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها در حال انجام وظیفه یا به سبب آن توهین نماید به سه تا شش ماه حبس و یا تا (۷۴) ضربه شلاق و یا پنجاه هزار تا یک میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

ماده ۴۹۸ - هر کس با هر مرامی، دسته، جمعیت یا شعبه جمعیتی بیش از دو نفر در داخل یا خارج از کشور تحت هر اسم یا عنوانی تشکیل دهد یا اداره نماید که هدف آن بر هم زدن امنیت کشور باشد و محارب شناخته نشود به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌شود.

ماده ۵۱۳- هر کس به مقدسات اسلام و یا هر یک از انبیاء عظام یا ائمه طاهرين (ع) یا حضرت صدیقه طاهره (س) اهانت نماید اگر مشمول حکم ساب النبی باشد اعدام می شود و در غیر این صورت به حبس از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.

ماده ۵۱۴- هر کس به حضرت امام خمینی، بنیانگذار جمهوری اسلامی رضوانا... علیه و مقام معظم رهبری به نحوی از انحاء اهانت نماید به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم خواهد شد.
ماده ۷۲۹- (اصلاحی ۱۳۷۷/۲/۲۷) کلیه قوانین مغایر با این قانون از جمله قانون مجازات عمومی مصوب سال ۱۳۰۴ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن ملغی است.

قانون استفساریه نسبت به کلمه اهانت، توهین و یا هتک حرمت مندرج در مقررات جزایی مواد (۵۱۳)، (۵۱۴)، (۶۰۸)، (۶۰۹) قانون مجازات اسلامی و بندهای (۷) و (۸) ماده (۶) و مواد (۲۶) و (۲۷) قانون مطبوعات مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۴

موضوع استفسار:

ماده واحده - آیا منظور از عبارت (اهانت، توهین و یا هتک حرمت) مندرج در مقررات جزایی از جمله مواد (۵۱۳)، (۵۱۴)، (۶۰۸) و (۶۰۹) قانون مجازات اسلامی و بندهای (۷) و (۸) ماده (۶) و مواد (۲۶) و (۲۷) قانون مطبوعات عبارت است از بکار بردن الفاظی که دلالت صریح بر فحاشی و سب و لعن دارد یا خیر؟ و در صورت عدم صراحت مطلب و انکار متهم بر قصد اهانت و هتک حرمت آیا موضوع از مصادیق مواد مورد ذکر می باشد یا خیر؟

نظر مجلس:

از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و... عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی گردد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ چهارم دی ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۷۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی - مهدی کروبی

قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی

ماده ۶- (اصلاحی ۱۳۷۹/۱/۳۰) نشریات جز در موارد اخلاص به مبانی و احکام اسلام و حقوق عمومی و خصوصی که در این فصل مشخص می شوند آزادند.

۱- نشر مطالب الحادی و مخالف موازین اسلامی و ترویج مطالبی که به اساس جمهوری اسلامی لطمه وارد کند.

۲- اشاعه فحشاء و منکرات و انتشار عکسها و تصاویر و مطالب خلاف عفت عمومی.

۳- تبلیغ و ترویج اسراف و تبذیر.

۴- ایجاد اختلاف ما بین اقشار جامعه، به ویژه از طریق طرح مسائل نژادی و قومی.

۵ - استفاده ابزاری از افراد (اعم از زن و مرد) در تصاویر و محتوی، تحقیر و توهین به جنس زن، تبلیغ تشریفات و تجملات نامشروع و غیرقانونی.

۶ - تحریص و تشویق افراد و گروهها به ارتکاب اعمالی علیه امنیت، حیثیت و منافع جمهوری اسلامی ایران در داخل یا خارج.

۷ - فاش نمودن و انتشار اسناد و دستورها و مسائل محرمانه، اسرار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی، نقشه و استحکامات نظامی، انتشار مذاکرات غیر علنی مجلس شورای اسلامی و محاکم غیر علنی دادگستری و تحقیقات مراجع قضایی بدون مجوز قانونی.
نظر مجلس:

از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و... عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی گردد.

۸ - اهانت به دین مبین اسلام و مقدسات آن و همچنین اهانت به مقام معظم رهبری و مراجع مسلم تقلید.
نظر مجلس:

از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و... عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی گردد.

۹ - افترا به مقامات، نهادها، ارگانها و هر یک از افراد کشور و توهین به اشخاص حقیقی و حقوقی که حرمت شرعی دارند، اگر چه از طریق انتشار عکس یا کاریکاتور باشد.
نظر مجلس:

از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و... عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی گردد.

۱۰ - سرقتهای ادبی و همچنین نقل مطالب از مطبوعات و احزاب و گروههای منحرف و مخالف اسلام (داخلی و خارجی) به نحوی که تبلیغ از آنها باشد (حدود موارد فوق را آیین نامه مشخص می کند).

۱۱ - پخش شایعات و مطالب خلاف واقع و یا تحریف مطالب دیگران.

۱۲ - انتشار مطلب علیه اصول قانون اساسی.

تبصره ۱ - سرقت ادبی عبارت است از نسبت دادن عمدی تمام یا بخش قابل توجهی از آثار و نوشته های دیگران به خود یا غیر ولو به صورت ترجمه.

تبصره ۲ - (الحاقی ۱۳۷۷/۰۵/۲۱) متخلف از موارد مندرج در این ماده مستوجب مجازاتهای مقرر در ماده (۶۹۸) قانون مجازات اسلامی خواهد بود و در صورت اصرار

مستوجب تشدید مجازات و لغو پروانه می باشد.

ماده ۲۶ - هر کس به وسیله مطبوعات به دین مبین اسلام و مقدسات آن اهانت کند، در صورتی که به ارتداد منجر شود حکم ارتداد در حق وی صادر و اجرا و اگر به ارتداد نیانجامد طبق نظر حاکم شرع بر اساس قانون تعزیرات با وی رفتار خواهد شد.
نظر مجلس:

از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و... عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی گردد.

ماده ۲۷ - (اصلاحی ۱۳۷۹/۰۱/۳۰) هر گاه در نشریه ای به رهبر جمهوری اسلامی ایران و یا مراجع مسلم تقلید اهانت شود، پروانه آن نشریه لغو و مدیر مسئول و نویسنده مطلب به محاکم صالحه معرفی و مجازات خواهند شد.

تبصره - رسیدگی به جرائم موضوع مواد ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، تابع شکایت مدعی خصوصی نیست.
نظر مجلس:

از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و... عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی گردد.

قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی

ماده ۵- دستگاه اجرائی: کلیه وزارتخانه ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکتهای دولتی و کلیه دستگاههایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانکها و بیمه های دولتی، دستگاه اجرائی نامیده می شوند.